

äratanud „Päevalehe“ juhtkirjanikuna eeskätt sise- ja välispoliitika alal. Sise- poliitiliste küsimuste arutamisel on ta järjekindlalt silmas pidanud demokraatlikke põhimõtteid. Süvenemine probleemide tuuma, küsimuste asjalik ja mitmekülgne käsitus ja tasakaalukas vormis antud tihe, hoolikas ning selge sõnastus on tõstnud T-i mõõtuandvamaks eesti ajakirjanikuks.

Isikl. jm. saadud andmed. T.

*TAMMSAARE, A. H. (pseud.; kodanikunimega Anton Hansen), kirjanik. — Pärast „Tõe ja õiguse“ esimese osa ilmumist (1926, 2. tr. 1929) avaldas T. romaanid „Tõde ja õigus“ II (1929, 2. tr. 1938), III (1931), IV (1932) ja V (1933, 2. tr. 1936), „Elu ja armastus“ (1934), „Ma armastasin sakslast“ (1935), „Põrgupõhja uus vanapagan“ (1939), noorsoojutustuse „Meie rebane“ (1932), näidendi „Kuningal on külm“ (1936), essee „Hiina ja hiinlane“ (1938), oma varasemate teoste uustrükke „Juudit“ (2. tr. 1936), „Kõrboja peremees“ (3. tr. 1937) jt. ning rea tõlkeid, nagu W. Scott'i „Ivanhoe“ (1926), J. Galsworthy „Valge ahv“ (1928), F. Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ (1929, 2. tr. 1939), O. Wilde'i „Dorian Gray portree“ (1929), J. Conrad'i „Lord Jim“ (1931), B. Shaw' „Tagasi Metuusalale juurde“ (1931), I. Gontšarov'i „Obломov“ (1934; kõik eelmised on ilm. Tartus) jt. Ta on avaldanud kirjutisi ajakirjuses („Olion“, „Tänapäev“ jt.) ja ajalehis („Vaba Maa“, „Rahvaleht“ jt.). — Romaanis „Tõde ja õigus“, mis oma viie köitega on ulatuslikumaid eepilisi teoseid mitte ainult T. toodangus, vaid ka eesti kirjanduses üldse, kujutatakse autobiograafiliste sugemetega põimitult ühe perekonna saatust peamiselt Põhja-Eesti maa- ja linnaolude taustal ärkamisajast alates XX sajandi kolmanda aastakümneni. Kolme eri sugupõlve muutuvat ilmet jälgides on T. oma kesksiks vaatlusobjektiks valinud käsitus- aluse perekonna teise generatsiooni esindaja, taluoludest välja vaimse tegevuse poole püüdva ning lõpuks ka selleni jõudva talupoisi — Vargamäe Indreku. Indrek, see oma olemuselt rohkem erandlik kui tüüpiline kuju, on teda karakteriseeriva valvsa ning juurdleva vaimu tõttu autorit võimaldanud heita mitmeti eredat valgust neile rohkeile tõe ja õiguse probleemidele, mil-

lega eesti ühiskonnal on tulnud tege- mist teha ärkamisajast alates. Et aga Indrek oma vaimsest ärksusest hooli- mata on üldiselt siiski rohkem passiivne reflekteerija kui aktiivne teotseja, siis omandab ometi tunduvalt suurema täht- suse tõe ja õiguse otsimine üldinimlik- kude intiimsemate elamuste raamides. Realistlikku olude- ja tüübikujutust kõr- vuti romantiliselt ilmetatud tõeotsimi- sega, mis esineb „Tões ja õiguses“, võib jälgida ka romaanides „Elu ja armas- tus“ ning „Ma armastasin sakslast“. Keskse armastusprobleemi käsitlemise kõrval, mis viimases on tihedalt seotud rahvusküsimuse senisest erineva, nii mõneski suhtes „ketserliku“ valgustami- sega, leidub mõlemas, eriti esimeses, rohkesti mõttelüürlisi arutlusi, osalt huvipakkuvaid, osalt aga ilmsesti liiga päevakäjalistel teemadel. Kalduvus pea- teemast kõrvale eksivaiks või liiga veni- vaiks arutlusiks mõjus mõnevõrra kah- justavalt teose keskendamisele juba „Tões ja õiguses“; järgmises romaani- des tõkestab see veelgi tunduvalt keskse kujundusjoone jälgimist. Kuigi T. rohkearvulised kõrvalekaldumised on põhjustanud kompositsioonilist laiali- valgust, ei saa siiski eitada nende vahelelülkitud ääremärkuste vaimukust. Tervenisti aga moodustub vaimukaist, kuigi mitte just alati selgeist ääre- märkusist näidend „Kuningal on külm“. T. romaanide suur populaarsus laiemas lugejaskonnas ühelt poolt ja nende tüübi- rikkus ning paigutine sügav dramaa- tilisus teiselt poolt on meelitanud teatri- inimesi katseid tegema T. teoste üm- berkohendamiseks laval esitamise jaoks. Neist mitmeti tarbekirjanduse astmele jäänud töötlusist on osa võinud ilmuda trükiskirjanduses, nagu A. Särev'i dramatisee- ringud „Andres ja Pearu“ (Tall. 1937) ja „Kõrboja peremees“ (Tall., 1937). Kõrvuti T. kirjanikunime kaalu tõusuga kodumaal on üha avaramaks muutunud võimalused tema toodanguga tutvumi- seks välismaailgi: ta tähtsamaid teoseid on tõlgitud soome, ungari, läti, rootsi, saksa jt. keeltesse. Nii on ilmunud ta „Kõrboja peremees“ läti (1925), soome (1929), ungari (1933) ja rootsi keeles (1938), „Tõde ja õigus“ soome (I 1932, V 1935), läti (kokkutõmmatult neljaks köiteks 1936, 2. tr. 1938) ja saksa kee- les (I 1938, II ja III koos 1939), „Elu ja armastus“ läti keeles (1938) jne. T. pidevalt kasvanud populaarsuse ja te-